Після конфіскати — другий наклад.

Ч. 273 (10.656). Львів, неділя 6 грудня 1925 Почтову належитість оплачено гуртом. Рік XLIII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10, II. пов. Конто почт. щад. 143.322. Адреса для телеграм: „Діло" Львів. Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передпол. Рукописи не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 4·50 зл. ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 леїв, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. Зміна адреси 1 дол.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 СОТ.

Між минулим і майбутнім.

Володарі та народи.

Відомий італійський історик Ферреро містить в „Illustration" незвичайно цікаву статтю про кризу сучасного демократичного ладу, з якою вважаємо вказаним познайомити наших шан. читачів.

Европа поволі замирюється. Конвенції, порозуміння, „пакти", „пакти" йдуть від шести років один за одним, доповнюючи мирові договори. Покищо Льокарно є останнім етапом довгої подорожі в напрямку нової рівноваги. Народи та уряди поволі починають розуміти, що Европа була від 1815 до 1914 р. системою монархій, звязаних між собою солідарністю явною або самозрозумілою; що коли ця система завалилась між 1917 і 1918 р., треба її заступити новою, в якій таємне порозуміння між династіями заступлять писані публичні протоколи. Воєнні пристрасти прохолоджуються, трохи розумніший дух панує над взаєминами між державами і люде починають розуміти, що і переможці і переможені мають однакову потребу відбудувати на тривких підставах захитаний суспільний лад.

Таким робом світ, що вийшов зі страшенної крівави, переходить свою реконвалесценцію. Але яким повільним є цей поступ! Століття раньйше, по загальній війні, яка трясла Европою 15 літ, принорошення договору віденського та парижського було багато менше важке. Конгресів у Лайбаху і у Вероні не можна рівняти до численних конгресів та зіздів, які засідали за цих десять літ, бо вони не змінили в нічім основну клявзулю договорів з 1814 і 1815 р.; вони мали на меті тільки точнійше зясувати деякі пункти й оживити ревність та довіря суверенів, яких завданням було піддержати новоутворений лад. Цей лад починався зміняти щойно в 1830 р., коли бельгійська революція приневолила Европу створити нову державу. Сто літ тому мировий дух багато швидше загодив ворожнечу полишену війною. По 1815 р. негайно зменшено армії і військові буджети; всі держави проголосили обовязок піддержати мир; ніхто не зважився говорити про „найближчу війну" і про необхідність підготовлятись до неї. Від 1815 р. до 1848. зброя не удосконалюється: геній військових винаходів спить в усій Европі!

У добі, в якій правилом життя була ще розумна повільність, мир умів приходити швидко на поклик народів. Чомуж у добі скорости мир посувається такою повільною ходою? Тому, що давнійше мир полагоджували королі і королів лекше було переконати, вони вважали себе менше неохибними, менше грішили впертістю, ніж народи.

•

Нині, в усій Европі ведеться широка дискусія про демократію, на тему: чи вона є можлива — чи ні, добра — чи погана. Та надто часто забувають, що, вла — чи добра, вона істнує бодай частково, без огляду на політичні інституції в усіх країнах Европи та Америки — а іх є більшість — де публична опінія має рішучий вплив на уряд, чи то у внутрішніх справах, чи в міжнародній політиці.

Цей вплив не є загальний та постійний, яким повинен бути по думці докторів абсолютної демократії. Нарід є сувереном трохи примхуватим, який займається поважно тільки певними питаннями. Навіть у краях з повнійшим демократичним ладом, таких як Злучені Держави, Швайцарія та Франція, є справи, якими загал не цікавиться і про які не тільки не має погляду щодо їх ваги, але не знає навіть, чи вони істнують. У цього рода справах навіть найбільше демократичний уряд є необмеженим паном, так само як найбільше деспотичний. Він може рішати їх по своїй вподобі. Та є питання, якими публична опінія захоплюється і що до яких сучасні уряди є тільки виконавцями збірної волі. Особисті погляди державних діячів мають у таких випадках тільки умовне значіння.

Великі питання чужинної політики належать нині до другої категорії. Давнійше, щоби добре вести великі дипльоматичні справи, досить було знати симпатії та погляди короля, його любки, його другів та повірників, кількох міністрів і осіб, мущин чи жінок, які могли мати вплив на нього. Це завдання не завсіди було легке, тому що державні мужі мали дві професійні прикмети: ховали свої думки і думки їх були нестійними; одначе це завдання було ясне та точно означене. Сила скривати свої думки і змінність поглядів не є необмежені. Коли знаємо вдачу людини, головно її слабощі, тоді можемо, не завсіди легко, але сяк-так впливати у деякім напрямі на зміну її поглядів та нахилів.

Зовсім инакше діло з таким аморфним сотворінням, скрізь присутним і завсіди невидним, чистим духом без тіла, званим „публикою". Він виявляє себе наперемін у наоривах опінії, які в деяких моментах можна відчути більш або менше сильно, але яких причина лишається завсіди загадкою. Навіть в найсправжнійших демократів публика не є цілістю або більшістю одиниць, які творять суверенний нарід. На дні всіх великих рухів публичної опінії можна найти діяльність груп або могутніх меншостей, які, завдяки щасним обставинам накидають свою волю більшости і поривають її зі собою, передаючи їй свої погляди та пристрасти.

Такі групи, що грають на глибоких пристрастях збірної душі є численні в усіх країнах Европи та Америки; вони спираються на інтересах, традиціях, доктринах; мають ріжні засоби діяльности: число, гріш, пресу; і майже завсіди ділають у напрямку протилежним до опінії. Комбінації, які можуть зродитись з напору на себе таких численних валів не можна передбачити.

А тим самим усі несподіванки є можливі. Ніякий пророк не зможе николи з певністю передбачити, в який спосіб публична опінія якогось краю реагуватиме на якусь подію. Ці передбачення стають щораз більше непевними, в міру як реагуючий колектив є численнійшим і ріжнороманітнійшим. Коли важко передбачити як реагуватиме національна опінія, то вже найвищою тайною є те, як реагуватиме опінія інтернаціональна. Памятним прикладом цього може бути світова війна.

Німеччина програла цю війну, тому, що опінія світа завзялась проти неї. Ця всесвітня ворожнеча розяснює факт, чому по кожній її перемозі, її противники збільшались. Одначе рішаючим моментом звороту світової опінії проти неї, був її похід на Бельгію. Колиб у 1913 р. спитав хто найбільше компетентних дипльоматів, генералів і журналістів, в який спосіб реагуватиме світова опінія на нарушення Німеччиною невтральности Бельгії, — скільки з них було би зважилось висловити своє передбачення, що весь світ буде схвильований таким фактом і зареагує на нього з такою силою?

Хоча як важко передбачити нині як реагуватимуть великі суспільні колективи, то ще важше впливати на них. Дух загалу завсіди захоплюється під впливом деяких фактів; і як довго захоплення тріває, нінащо придаються розумові аргументи та діялектичні тонкости. Публика в стані пристрасти вважає себе неохибною; вона допускає ще менше дискусію та протилежні аргументи, ніж давний король; вона не рахується зовсім з аргументами, які доказують їй, що вона помиляється. Вона є правдою. Ті, що мають иншу думку — помиляються. Одною з безлічі воєнних оман була „пропаганда". Коли дух загалу є подразнений, чи він має тоді рацію, чи ні, — пропаганда є зайвою.

(Докінчення буде.)

На Зеленому Клині.

Харбінське „Українське Життя" (ч. 6 з 23. жовтня ц. р.) в передовиці п. з. „На Зеленому Клині" спиняється докладно над долею цієї країни, зокрема в останніх роках. Вибираємо з неї що найважнійше.

Число українського населення на безмежних просторах Зеленого Клину, Амурщини і Забайкалщини хитається між 55 до 85 проц. загалу населення і виносить разом понад мілион душ. Ці дикі землі обробив у значній частині український селянин-кольоніст по десятках років нечувано важкої праці й боротьби з підсонням, тузецями й иншими супротивностями. Своїм невтомним трудом, умінням працювати й жити доробилось багато переселенців такого достатку, про який на Україні не могли би й мріяти. Але більшість дальше середнього достатку не пішла, а немало залишилося злидарями й надалі.

Український кольоніст Далекого Сходу, прощаючи стару Батьківщину, вивіз з собою в далекий край ніжний спомин у своїй душі про Рідний Край. Він тікав лиш з горя, нужди, але його Батьківщина була йому наймилійша. І покидаючи масово свої рідні поля, поніс із собою свою мову, звичаї, традиційні форми, навіть називаючи нові кольонії-села рідними назвами; в нових умовах творив своє рідне життя. Повстали села, волости, міста. Міста, маючи чужу більшість, з часом винародовили тих, які там шукали заробітків, служби. Село полишилось таким, як було в старій Батьківщині. Ізза далекої віддалі старого краю, не маючи з ним постійних звязків, з часом придбало село деякі чужі форми, але в цілости полишилось українським і досьогодня. Хоч поворот на Україну був неможливий, але село зуміло вберегти й виплекати гарячу любов до своєї Батьківщини, дякуючи тому, що жило збитою масою, не допускаючи в свою сімю чужинців. Ця расова—національна спільність вигартувала в селянстві українського духа.

І коли на бувших землях російської імперії настала весна народів, український Д. Схід виявив велику силу українського духа. Його урятувала від загибелі національна й расова спільність. Від 1917 р. до кінця 1922 р. Українці Д. Сходу виявили стільки бажання й хотіння жити своїм власним життям, що підраховуючи пройдений шлях, можна сміло сказати: „Жив, живе український Д. Схід.

Правда, від 1922 р., себто від заняття Д. Сходу большовиками, українське життя зовсім завмерло. Нова влада здавила всяку політичну думку, всякий слід українства. І дійшла до того, що Корейці, Буряти й ин. хоч дещо мають, але природна українська більшість позбавлена навіть тої мізерної „данини", якою користуються її брати в Батьківщині. Більше мільона Українців, так звана „національна меншість", покоряється перед 15 проц. чужої „національної більшости!" Заяви комуністичних генерал-губернаторів, намісників Д. Сходу, яскраво свідчать про одно: Д. Схід не сміє бути українським! Всі зусилля, увесь апарат окупантської машини, звернені на знищення, цілковиту загладу всього, що лиш є українським. Так, Д. Схід не може бути українським, бо через нього йдуть шляхи імперіялістичного комунізму, який намагається кинути свої резерви на Японію, Китай, Корею, Індію! Тому тут такий терор, тому то на цілім просторі Д. Сходу ні одної школи, ні часопису, журналу, книжки, ні громади ні культурно-освітніх гуртків ні кооператив, нічого що хоч дещо нагадувало би про істнування української більшости.

Нечуваний політичний терор (тюрми переповнені українськими селянами й бувш. громадськими діячами, безконечні арешти), економічний терор („ножиці"), „налогові преси", обмеження прав навіть дрібної продажі, руйнація промислу, стиснений експорт (український ліс, шкіри, хутра, риба) державна хижацька монополія і т. д. і т. д. привели до цього, що українське село Д. Сходу, дійшовши до одчаю, кидається до льокальних повстань (світові невідомі), які окупанти люто подавлюють. Люде масами тікають у світ за очі, инші нелегально перебираються на китайську територію, з решти вилика

більшість, стероризована, знищена, мовчить, бо „благоденствує".

А всеж таки Д. Схід у своїй душі український і жде тільки того часу, щоби стати на своїй кровю й потом добутій землі до творчої праці для добра цілого українського народу.

Памятаймо: Рідна Школа — це народня фортеця, це певний захист у добі лихоліття!

По широкому світі.

Француський уряд одержав піддержку парляменту та фінансової комісії у своїх проєктах. Фінансовий проєкт приймає цілу низку виїмкових засобів для вдержання рівноваги скарбу, як нпр. прискорення речинця сплати безпосередних податків і піднесення податку торговельно-промислового, від копалень, доходового, то-що.

Поклик Мусолінього до населення, щоби зібрало до 1. грудня добровільно міліон долярів на сплату американських довгів, мав нечуваний успіх: — підписка принесла 4 міліони долярів.

Еспанський диктатор, Прімо де Рівера, почуває себе загроженим на свому становищі, з огляду на ворожі настрої серед армії.

В Італії буде відновлений процес проти вбийників соціял. посла Матеоттього. Обвинувачені в цьому злочині станугь перед лавою присяжних.

Бріян, франц. премієр та мін. закорд. справ, є, по звісткам льондонської преси, кандидатом на Нобелівську нагороду мира.

Нова ера.

Львів, 4. грудня 1925.

Підписання та сподівана ратифікація льокарнських трактатів (Англія й Німеччина вже їх ратифікували) розпочинають **нову еру** в житті повоєнної Европи, еру справжнього мира на Заході та добу маскованого мира в осередку й на Сході Европи.

В Льокарно (15. жовтня) і в Льондоні (1. грудня) Англія своєю послідовністю осягнула намічену мету, звівши в нівець гегемонію Франції в Европі, висвободившись з невигідних для неї постанов версайського трактату та на довгі літа забезпечивши мир на Заході. Те, чого не вспів перевести Льойд Джордж в Каннах супроти опору Поанкаре, перевів Чемберлен в Льокарно за згодою Бріяна й Пенлеве.

Вся преса без винятку, навіть польська, називає підписання льокарнських трактатів тріюмфом Англії. Накинувши їх иншим европейським державам і звязавши їх залежністю від себе, Англія має тепер вільну руку в полагоді инших пекучих справ. І справді наслідки льондонського акту вже помітні. Найбільший противник Великобританії — СРСР., впертий, неуступчивий, вже шукає якогось компромісу з тріюмфатором. Комісар закордонних справ Чічерін, який недавно у Варшаві й Берліні намагався перепинити доведення до успішного висліду льокарнських трактатів, з огляду на довершений факт виявив охоту увійти в переговори з Францією й Англією щодо взаїмного вирівнання накопичених рахунків.

Також Німеччина віднесла значні користи з льокарнських трактатів. Перш усього вона перестала бути банітом між европейськими державами, а стала рівнорядним політичним чинником і одним зі стовпів наміченої рівноваги. Одночасно вона підважила версайський трактат, доказуючи, що буде респектувати тільки постанови, винесені за її співучастю і згодою. Крім того вона входить до Ліги Народів, як чинник — рівнорядний з иншими великодержавами. Поруч з тим, петрифікуючи свої західні і француські східні границі, вона відкриває для себе безліч можливостей на Сході.

Нова ера наступає й для Франції, хоч зовсім иншого значіння, як для Англії й Німеччини. Рейнський пакт забезпечує француські східні границі, певнійше, як це робив версайський трактат, але одночасно спихає Францію з її всевладного, диктаторського становища в Европі та підриває ті звязки, які досі цілко вязали її з Польщею і малою антантою та робили Німеччину непорушною.

Публіцисти француського національного бльоку здають собі справу з нового положення річей в Европі. Один з них пише в почутті невдоволення:

„Англія увільнилася зі свого загального зобовязання, що істнує у відомім пакті Ліги Націй Арт. 10-тий, що обіймає сутній принціп тієї будови, зобовязував її, як всі підписуючі держави, до **оборони границь устійнених в трактаті** (версайськім). Тепер вже є зобовязана — і то у найрідших випадках і в найнепевнійших умовах лише **до оборони границь Рену**... Правда, на випадок наглих небезпек, колиб опізнення могло загрозити безпеці **невинних народів**, Велика Британія **може** виступити негайно, але аж тоді, коли зможе здати собі справу, що 1) напад був наглядний, 2) напад не був **спровокований**, 3) виступ є конечний, а для ствердження всіх тих умов потрібна є в Раді Ліги Націй, що розглядає справу, **одноодушність**... Англія звільнила себе від журби за оборону **східних границь**, бож ясно, що коли сутньою вартістю пакту в Льокарно між Францією і Німеччиною є — згідно з поглядом наївних людей — те, що Німеччина добровільно вирікається своїх західних границь, то це значить, що вона виразно постановляє **не вирікатися своїх давних східних границь**..."

І тому то нова ера для Польщі представляється значно инакше, як для всіх инших держав, які підписали льокарнські трактати.

Досі серед польського громадянства переважав погляд, що Польща грає величезну ролю в міжнародній політиці, що вона є незвичайно важливим чинником у міжнародніх відносинах, та що без неї нішо не діється на міжнародній арені. Очевидно, таке переконання не відповідало дійсности, а на всякий випадок було дуже перебільшене. Польща так довго грала деяку — розуміється — пасивну ролю у вирішуванні міжнародніх питань, як довго гегемонія в Европі спочивала в руках Франції. Колиж становище Франції захиталося, всі важнійші події відбувалися поза Польщею, почали переходити понад її головою.

Ще недавно в польській пресі однозгідно стверджувалося, що коли можна говорити про якісь досягнення польської політики, то тільки в сфері закордонної політики. Що більше! Рухливість й успішність польської закордонної політики протиставилася безуспішности і невдачам внутрішньої. А сьогодня приходиться стверджувати, що та втіха теж належить до прикрих самообманів.

Говорячи про підписання льокарнських трактатів Скшиньским, „Варшавянка" устами пос. Строньского зі смутком стверджує:

„Підписує (Скшиньский) підваження версайського трактату з нашого боку. Підписує не замирення відносин з Німеччиною, але якраз дає Німеччині підставу до дійсної і почасти мимо правної, завзятої боротьби за зміну польсько-німецької границі. Підписує усунення рівнорядности наших границь як ненарушних і через те підписує передмову до нової доби повоєнної історії Польщі, иншої, як по версайськім трактаті".

Инші польські органи не мають відваги так ясно й відкрито стверджувати значіння нової ери для Польщі. Вони тільки зазначують, що Скшиньский не мав иншого виходу. Польща — мовляв — не могла відмовитися від підпису, бо тоді на ній тяготів би важкий закид, що вона відмовляється від пацифікації Европи.

Таким чином **нова ера** для Польщі розпочалася під досить сумнівними і сумними авспіціями, а той смуток і журбу за майбутнє мусять поглиблювати просто катастрофальні внутрішні відносини.

Ф. Ф.

РАБІНДРАНАТ ТАГОР.

Сторож скарбів.

II.

Одного популудня, коли Джабаннат як звичайно переходив сільською вулицею затіненою манговими деревами, побачив якогось чужого хлопця, який взяв провід над сільськими збиточниками і викладав їм плян якогось нового збитка. За енергію його характеру і захоплюючу новість думок вибрали його хлопці своїм провідником. В противлежности до инших хлопців, підбіг він до старця і витрусив зі свого чадару*) живу вивірку, яка плигнула на старого, перебігла по його плечах і скоренько заховалася в поблизьких кущах. Бідний чоловік трясся на цілому тілі на велику втіху малих хлопців, та відійшов кленучи в дальшу дорогу.

Але ледви відійшов трохи, запримітив, що з плечей зникла йому гамча**), яка вкоротці опинилася, перемінена в турбан, на голові чужосторонного хлопця. Нова зачіпка зі сторони хлопця поділала розвеселюючо на старого Джабанната, бо вже давно ним ніхто не займався. По довгих переговорах і обіцянках удалося йому вкінці намовити хлопця, щоби цей прийшов до нього і з цієї нагоди почалась між ними така розмова:

— Як називаєшся мій хлопче?
— Нітай Паль.
— Де мешкаєш?
— Цього не скажу.
— Хто є твоїм батьком?
— Цього не скажу.
— Чому ні?
— Бо я втік з дому.
— Чомуж ти це зробив?

— Батько хотів посилати мене до школи. Джаганнатові видалося це зовсім безпотрібне витрачувати гроші на такого хлопця, і подумав собі, що його батько мусить бути дуже непрактичним чоловіком, як що він не взяв цього на увагу.

— Слухай хлопче, сказав Джабаннат, чи не пішов би ти зо мною і не лишився у мене?

— Про мене сказав хлопець. І зараз уладився він у Джабанната так вигідно, немов би його дім був тінею дерева при вулиці. Не лише це, він почав з таким холодним супокоєм виявляти свої бажання щодо їди і одягу, мов би вже наперід заплатив рахунок, а коли дещо не було в порядку, він зовсім без скрупулів сварився зі старим. Легко було Джабаннатові утримати в карбах власну дитину, але тепер чужій мусів потурати.

III.

Люде в селі були здивовані, що Джаганнат нечайно так занявся чужим хлопцем. Вони були певні, що кінець старого наближається і всі відчували боляче те, що ціле його майно дістанеться якомусь приблуді. Сердиті зі зависти, вониб дуже радо були зробили хлопцеві щось лихого, але він стеріг його як свого ока. Тимчасом хлопець грозив, що забирається і тоді старець обіцював, що оставить йому все майно. Хоча хлопець був ще малий, однак розумів уже величину цього приречення. Тепер мешканці села почали шукати за його батьком. Їхні серця топилися зі жалю за згриженими родичами, та обяснювали, що хлопець мусить бути зовсім ледащо і що спричинив їм тільки терпінь.

Вони кидали проклони на його голову, але в сердитости, з якою вони це робили, пробивалася радше зависть, ніж чуття справедливости. Одного дня зачув старий від мандрівника, що правдивий Дамадар Паль пошукує за згубленим сином і тепер є в тій околиці. Коли Нітай зачув про це, став дуже неспокійний, хотів лишити все богацтво та втікати. Джаганнат успокоїв його: сховаю тебе так, що ніхто не буде міг тебе знайти, навіть місцеві люде. Це загострило хлопцеву цікавість, він спитав: „а де? покажи мені скорше це місце".

— Якщо я тобі його тепер покажу, може дехто це запримітити, зачекай аж прийде ніч, — сказав Джаганнат.

Вигляди на таємничий сховок захопили хлопця. Він уявляв собі, як батько відійде без нього, а він буде бавитися в хованку з товаришами і з ними зробить заклад. Ніхто не буде міг його знайти, чи це не буде добрий жарт? А те що батько перешукає за ним ціле село, чи не буде це головний жарт? В полудне замкнув Джаганнат хлопця самого в хаті і щез на якийсь час. Коли вернувся, Нітай засипав його питаннями. Скоро лиш стемніло, Нітай спитав: „Дідуню, чи підемо вже тепер? По малій хвилині закликав хлопець: Вже ніч, дідуню, ходім жеж раз...

— Люде в селі ще не в ліжках, — прошепотів Джабаннат.

Нітай почекав ще якийсь час, потім сказав знов: „Тепер вони вже зовсім певно в ліжках, ходім вже".

Тимчасом надійшла ніч. Сон склеював повіки бідного хлопця, який з великим зусиллям старався чувати. Опівночі взяв Джабаннат хлопця за руку і вийшов з хати. Вони переходили незамітно, крізь сплячі сільські вулиці. Ніякий згук не перервав тиші, лиш деиде брехав пес, а потім завили всі разом хором; або якась нічна птаха, збуджена людськими кроками в цій незвичайній годині, перелетіла над їхніми головами. Нітай дрожав зі страху і тулився до рамени Джаганната. Вони перейшли впоперек поле і вкінці прийшли на якесь трясовиско, де стояла завалена святиня.

— Ах, це тут! — закликав Нітай розчаровано. Він зовсім в инші світлі уявляв собі це місце. Тут не було нічого такого надзвичайного. Як часто проводив він ніч у такій опущеній святині, відколи опустив дім. Хоча це було добре місце на хованку, але товариші моглиб його і тут знайти.

Джабаннат увійшов до святині і зі середини долівки витягнув велику камінну плиту. Здивований хлопець побачив великий підземельний льох, по середині якого горіло світло. Страх і цікавість боролися в його маленькому серці. Джаганнат вступив на драбину, а Нітай за ним.

(Докінчення буде.)

Переклала Яр. Мандюкова.

---

*) Рід плаща, який носять на плечах замість нагортки.
**) Гамча — хустка на плечі.

Преса.

„Скомплікована справа".

На марґінесі статті Д. Філософова помістив краківський „Час" свої замітки. Цікаві вони якраз відсутністю якогонебудь, хоч би побіжно й теоретично зясованого погляду (не кажемо вже програми!) на справу тав. національних меншостей. Замість погляду — якісь дикі претенсії, дивоглядні gravamina і безрадне розводження руками.

„П. Філософов — запримічує „Час" — порушує квестію не лише дуже скомпліковану, але з усіх наших внутрішних проблем не найважчу та найбільшими небезпеками в будуччині важенну, бо дуже сильно звязану з цілим комплексом наших домашних і... заграничних небезпек".

Зазначивши, що Д. Філософов порушується в своїй статті дуже осторожно й загальниково, „Час" розсновує такі міркування:

„Поставити всі крапки і освітлити всі питання, сумніви і здогади, які тут насуваються, вимагало би цілої розвідки. Одначе зважившп, що уваги публіциста тієї міри і такого в своїому громадянстві послуху, як автор обговорюваної статті, не лишаються без відгомону в „меншостевих" рядах, уважаємо вказаним відповісти на найважнійші з них бодай кількома словами:

Даремне автор дивується, що угоду з Жидами трактуємо дещо инакше від угоди з тими, яких репрезентує — п. Васильчук („Непримиримий"!). Жиди стоять на ґрунті польської державности навіть у хвили найризиковнійших і найбільш неоглядних скарг і апеляцій до міжнародних трибуналів; п. Васильчук і його освідомлені сторонники зовсім явно виступають проти тієї державности і навіть не приймуть і не підпишуть угоди на платформі щирої приналежности східних воєвідств до Польщі. Справа польських Жидів не погрожує безпосередньо границям республики, тоді як найприхильнійша постава пп. Васильчуків передбачує з нашого боку територіяльний окуп чи реванж і, не криючись з тим, його a priori пересуджує. Це обом тим угодам надає зовсім відмінний характер і вияснює ті зазначені нами ріжниці, яких джерел не бере на увагу п. Філософов"

Далі зупиняється „Час" над менше важними з нашого погляду справами. Так нпр. російської меншости не може признати польська держава і польські партії не тому, що її нема, а радше, що вона є дуже дрібна й розсипана, але тому, що її становище є теж вороже до польської держави та що вона чигає на польські східні границі. Замість того російська меншість повинна розпинатися за утвердженням сучасної польської границі на сході, а тоді може й булаб признана.

Щож торкається положення „кресів", то важкі переживання славянських меншостей випливають... з умов, створених Росією й иншими займанними державами. Адміністрація є молода, недосвідна, в 3/4 на скору руку заімпровізована. І ця то „імпровізація" має виправдувати польську політику супроти українського й білоруського народу.

Якийсь час орган краківської консерви ще одинокий з правих органів деколи мав lucida intervalla хоч в деяких справах, що торкаються не-польських народів в Польщі. Тепер і його залила каламутна хвиля тупої бездумности і повної інтелектульної анархії.

ПОЛІТИЧНІ НОВИНИ.

РССР. вступить до Союза Народів?

Англійська преса повідомляє, що в звязи зі справою роззброєння виринула справа приступлення СРСР. до Союза Народів. Чічерін мав заждати, щоби йому позволили вияснити цю справу в розмовах із Форін офіс-ом. Чемберлен поручив відповісти йому, що СРСР. сам створив перешкоду, яка внеможливлює йому ввійти до Союза Народів. Одначе колиб СРСР. захотів піти за примірем Німеччини, то Чемберлен згодився би тоді з Чічеріном.

Свегля знов утворить уряд.

Десигнований прем. Шрамек зрікся місії утворення уряду, бо не міг погодити суперечних становищ, які могли би творити більшість. „Пр. Пресе" повідомляє, що добрий розвиток кризи доведе знову до того, що Свеглял утворить уряд.

Кріза нім. уряду.

Творення урядової більшости натрапляє на трудноші. Утворення великої коаліції неможливе з огляду на спротив лівиці і соціяльних демократів. Не матиме успіху й мала коаліція. З причини спротиву демократів і центра уряд подасться 4. XII. до димісії. Можливо, що Лютер утворить уряд. Він задержить дотеперішніх міністрів і доповнить уряд непарляментаристами.

Чічерін відвідає Варшаву?

З Парижа повідомляють, що Чічерін після кількатижневого лікування в півд. Франції і після побуту в Льондоні, поїде до Москви через Варшаву. Там будуть передвступні конференції в справі заключення договору.

Штреземан їде до Парижа.

Кореспондент „Матена" повідомляє з Льодону, що Штреземан приїде до Парижа й конферуватиме з Бріяном, як тільки скінчиться кріза в Німеччині.

Сесія Ради Союза Народів.

Чемберлен у товаристві Емері виїхав до Женеви на сесію Ради Союза Народів, що зачинається в понеділок.

Франц.-амер. переговори.

Французький амбасадор повідомив ччер. держ. секретаря Мелона, що Франція задумує відновити переговори для управильнення своїх довгів.

Біржа.

Гроші.

Америк. дол. 8·20 — 8·35 канад. дол 8·00 — 8·10, чеські кор. 0·21·00 — 0·21·25 леї 0·3·50 — 0·04·00, франки фр. 0·28·50 — 0·28·75, фр. швайц. 1·25 — 1·35, англ. фунти 36·50 — 37·00.

Золото. 20 кор. 33·00 — 33·50, 20 франк. 30·50—31·00; 20 марк. 38·00—38·50; 10 руб. 42·00—42·50.

Срібло. Австр. кор. 0·60·00—0·61·00, 5 ав. кор. 3·25—3·30, фльорени 1·65—1·70, рубл. 2·65 — 2·70, рубель дрібним сріблом 1·30 —1·35.

Збіжжа.

Пшениця краєва з 1925 р. 28·00 — 28·00 жито галицьке з 1925 р. 19·00—20·00, ячмінь галицький бров. —.— до —.—, овес гал. 19.50—20·50.

З судової салі.

Процес Штайґера.

Тридцятьдевятий день розправи.

На початку розправи зголосився на оборонця Штайґера варшавський адвокат і посол Евген Смяровський. Обвинувачений згодився на оборону Смяровського.

Акти нових зізнань Ольшанського.

Провідник трибуналу заповідає, що до трибуналу наспіли акти з новими зізнаннями Ольшанського, які він зложив перед кількома днями в берлінській поліції. Всі в описи зізнань у німецькій мові. У зізнаннях пропущені назви тих осіб, що допомагали Ольшанському при виїзді з Польщі до Німеччини. Німецька поліція пропустила ті прізвища тому, щоби не компромітувати деяких осіб, що живуть і тепер під Польщею. По тім починає провідник трибуналу відчитувати зізнання Ольшанського в німецькій мові та одночасно перекладає їх на польську мову.

На самому початку Ольшанський подає, що будучи членом Української Військової Організації виконав атентат на президента польської республики у Львові, дня 5. вересня 1924 р.

Потім йдуть дати про походження Ольшанського. Він уродився 17. березня 1905 р. у Хирові. Його батько о. Іван Ольшанський є священиком у Хирові. Мати Елисавета мешкає також. Шкільну освіту одержав у перемиській українській гімназії. В Перемишлі покінчив 8-му, то є останню клясу гімназії. Одначе з причини недостаточного поступу з української мови та літератури мусів складати доповняючий іспит (поправку) з тих предметів. І дійсно осінню 1924 р. таку поправку він здав. Таким чином одержав він право здавати іспит в перемиській гімназії. Одначе до того вже не дійшло. Щойно в Німеччині зложив він такий іспит перед українською егзамінаційною комісією для середнього курсу освіти і одержав дня 24. листопада 1924 р. свідоцтво зрілости, яке дало йому право до студій на українських високих школах. Потім почичав Ольшанський один курс науки у Високій школі для фізичної культури в німецькому Стадіоні в Берліні.

Мотиви вчинку.

Від молодости — стоїть у протоколі — я привязався до українського народу та до його мови, як до тих, які є моїми рідними і до яких я все признаюся як до своїх. Моя любов до українського народу спонукала мене в осени 1918 р., отже тоді, коли я не мав ще покінчених 14 літ, до того, що я по розпаді Австро-Угорщини вступив до рядів армії Західно-Української Республики, яка повстала у Східній Галичині. Спочатку був я у санітарному відділі, а потім при машинових крісах. Брав я участь у боях біля Хирова та у боях у часі відвороту за Збруч. По цілковитому опануванню Сх. Галичини Поляками, взяв я участь у злуці з велико-українською армією та був учасником боїв проти большевиків. Мої переживання та досвіди в часі військової кампанії, в часі боїв проти Польщі, а з окрема в околиці мого місця народин були звязані з численними прикладами найстрашнійших переслідувань місцевого українського населення Поляками, нищення квітучих місцевостей. Зокрема дуже велике і важке враження зробила на мене мученицька смерть у польській неволі мого шваґра Семена Шкреметка. Всі ті факти стали джерелом завзятої ненависти до всього, що польське. Все те особливо підкреслюю, щоби засувати мої прикрі досвіди з Поляками, бо вони є ключем для зрозуміння того, що дня 5. вересня 1924 р я виконав атентат".

Далі описує Ольшанський, як то він перебував тиф в Камянці Подільському. Перебувши недугу, він виступив з українського війська та повернув домів. Прийшовши до себе, вступив до перемиської гімназії для покінчення середньої освіти. До Української Військової Організації вступив у 1922 р. Вступаючи до неї Ольшанський заявив, що готовий виконати всякий акт саботажу і всякий атентат із доручення організації.

Його окружний військовий комендант втаємничив його у справу підготовки атентату на през. Войцеховского в Перемишлі. На який тиждень перед атентатом виїхав Ольшанський разом зі своїм комендантом до Львова, давши передтим цьому останньому свою згоду на виконання атентату.

Далі в протоколах описує Ольшанський подрібно, як він проводив у Львові час між 1. а 5. вересня, як познайомився з людьми, що приготовляли атентат і як одержав бомбу з поясненнями про її складники і спосіб ужиття.

Ще 1. вересня 1924 Ольшанський дав себе відфотографувати у двох видах. Одна фотографія представляла бюст, а друга цілу особу. Знимки зробило фотографічне підприємство, правдоподібно при вул. Сосновій, що злагоджувало фотографії моментально. Знимки ці були призначені для товаришів з Військової Організації. Напередодні атентату Ольшанський зійшовся зі своїми львівськими товаришами у парку Кілінського. „Моя стріча з ними — стоїть дословно у протоколі — була прощанням перед атентатом. Ми обговорювали важке положення українського народу під польським пануванням. Дійшли ми до висновків, що сам вчинок, який ми вважали цілком оправданим і справедливим і який дотепер за такий вважаємо, мав бути тільки фізичним висловом нашого узасадненого протесту проти польського гнету. Крім цього дійшли ми до висновку, що я маю себе вважати за репрезентанта неволеного українського народу і що по виконанню атентату не можу втікати, але маю взяти на себе усі наслідки того вчинку. Тому прийшли ми до переконання, що в евентуальному процесі я як репрезентант поневоленого українського народу, доповню мій, опертий на вчинку, фізичний протест устним протестом, який був би в цілому світі унагляднив незносиме положення поневоленого українського народу".

Далі йде опис дня 5. вересня. Спершу бажав Ольшанський кинути бомбу біля головної почти на закруті вулиць Коперника і Оссолінських. Та це йому не вдалося. Не удався і план виконання атентату на „Таргах Всхідних", а також на Ринку. Щойно по полудні найшов він собі відповідне місце на розі вул. Коперника і Леґіонів, звідки кинув бомбу на президента. При тій нагоді описує він докладно, як був убраний, як тримав і як кидав бомбу. Гумового плаща на собі не мав, а накривав ним бомбу. Бомба лежала на лівому рамені, а на нім був повішений плащ. Найдовше спиняється Ольшанський на описі бомби. Його опис не покривається з тою бомбою, якої решітки є в посіданні трибуналу.

(Докінчення буде.)

НОВИНКИ.

— **Конфіската.** Вчорашне число нашого часопису сконфісковано за три місця в статті „Розвал".

— **Ще про збори „Централсоюзу".** Звіт д. А. О. зі зборів „Центросоюзу" містить по при цінні замітки деякі невірні факти і погляди, а саме: 1) невірно подано, будьто би не розіслано наперед білянсів членам, бо замкнення рахунків і білянс „Центросоюзу" одержали члени на три тижні перед зборами Товариства. 2) Загальні збори „Центросоюзу" не слід порівнювати з господарськими соймом, бо вони мають свої статутові завдання щодо адміністрації Товариства, які забирають багато часу, нпр. на обговорюваних зборах було на порядку дня 9 точок, між ними обемистий звіт з ревізії. Тому в „Центросоюзі" завелася така практика, що загальнійші справи, організаційного і технічно-торговельного характеру обговорюють і вирішують на окремих зібраннях представників повітсоюзів, фахових анкетах, і конференціях, з котрих остання відбулася щойно в жовтні цього року, а незабаром має відбутися нова саме для обговорення першорядної господарської ситуації. Покищо найбільш подивлена до нього установа Красвий Союз Ревізійний видає в тім ділі свій обіжник з порозумінні з представниками „Центросоюзу" і „Народньої Торговлі". Вкінці слід ще замітити, що у нас люде заговорюють усякі збори, на що зрештою звернув увагу і сам д. О. А. і торкаються річевих справ, на які шкода нераз часу, особливо в таку тяжку хвилю, як тепер, а провід зборів супроти того безсильний, бо беручи з формального боку вони до цього мають право і в тім спинити їх не можна. — **Д. К.**

— **Стипендії.** На останніх зборах Управи Українського Товариства Допомоги Емігрантам, призначено стипендії: 1) заслуженому письменникові В. на 6 місяців, на лікування, 2) студентові Л., на 6 місяців, як допомога на продовження науки і 3) Г. С. гимназистові — платня за навчання до гимназії.

— **Комуністична друкарня у Львові.** Поліція виявйшла осідок підпільної комуністичної друкарні у Львові, за якою шукала ще від процесу Ботвина. Щойно в останніх днях від часу цього процесу почали появлятися знову комуністичні летучки місцевого друку. Друкарню найдено у Винниках, у кімнаті студ. прав Антона Берлянського, який заявив, що є комуністом та публіцистом і дописує до американських комуністичних часописів. Одночасно арештовано також д-ра Мойсея Мандля, який приїхав недавно з СРСР, і піддержував з ним близькі зносини. На підставі паперів, які найшли у нього арештовано ще д-ра Гошовського і Володимира Нака (?).

— **Турист.-краєзн. Товариство „Плай"** виїжджає в неділю 6. XII. Музей ім. Шевченка. Збірка: год. 10 на розі вул. Курковоі і Чарнецького. Вступ 50 гр. Проводить проф. Полянський. — Засідання виділу 7. грудня година 18·30 домівка „Пласта".

— **З рамени Міжнар. Ліги М. і Св.** відбудуться дня 7. грудня (понеділок) ц. р. в год. 5. попол. в малій салі Музичного Тов-а ім. Лисенка у Львові слідуючі реферати: 1) Сенаторка Олена Левчанівська „Міжнародній Конгрес демократичний в Парижі і Збори національних мешностей в Женеві". II) Баронова-Бланка — „Біжуча праця Міжнар. Ліги М. і Св." 1—2

Кооперація.

Комунікат Красвого Союза Ревізійного.

Останнє обезцінення польської валюти, що захопило знову ціле економічне життя Польщі, грозить поважними стратами нашому економічному життю, особливо нашій молодій кооперативній організації. Союзні кооперативи, які з трудом прийшли до матеріяльної рівноваги в часах хвилевої стабілізації золотого придбали чимали доходи, знайдуться знову в тяжкому положенню, якщо українське громадянство доброї волі своєю допомогою не піде нам на зустріч у наших змаганнях. Справа важна і вимагає скорого ділання. Під рукою у нас статистичні дати 313 кооператив, які по 1. жовтня 1925 р. проти нашої волі і виразної заборони видали товари на борг на загальну квоту 234.468·17 зол., що по курсі долара 5·20 дає кругло 45.000 дол. Зараз при курсі долара по 9·50 згадані кооперативи виказують страту на округлу суму 21·000 дол., або 70 долярів пересічно на одну кооперативу, як би лядові довжники сплачували свої довги в обезцінених золотих. При 1800 українських кооперативах загальна страта може осягнути квоту 126.000 долярів.

Щоби кооперативи не понесли страт, Красвий Союз ревізійний видав такі зарядження:

1) боргування товарів в кооперативах зараз цілковито припинити;

2) дотеперішні товарові борги стягнути в найкоротшому часі, а при стяганню боргів виданих на борг числити по ціні, по якій продасться ті товари в день сплати довгу;

3) узиcкану з торгів готівку відсилати зараз до приналежного Повітового Союза, який буде старатись одержану готівку корисно льокувати;

4) в ціли усунення боргів завести в кооперативах виміну торговлю (сирівці і сільсько-господарські продукти вимінювати за товар).

Видаючи отсі зарядження, Красвий Союз ревізійний є свідомий цього, що лише тою дорогою буде збережена цілість майна союзних кооператив і тому звертається до цілого українського громадянства, а спеціяльно до членів управ і надзірних рад союзних кооператив, з проханням, помогти нам в тім важкім часі співпрацею в кооперативах на місцях, поступаючи згідно з вище виданими порученнями для союзних кооператив.

Маємо надію, що українське громадянство, будучи свідомими ваги нашої кооперативної організації, прийде нам безпроволочно в поміч та причиниться до збереження кооператив перед евентуальними стратами.

Львів, дня 2. грудня 1925.

Красвий Союз Ревізійний у Львові

ОПОВІСТКИ.

Репертуар „Українського Наддніпрянського Театру" О. Мітневич і Самбір. Саля „Сокола". 6.XII. „Ніч під Івана Купала". В Стрию і Дрогобичі початок точно о год. 8·30 веч., в Бориславі і Самборі в год. 7·30 веч. 562 13—?

Український хор Д. Котка. У понеділок 7.XII. м. Ряшів. У середу 9.XII. м. Ланьцут. У четвер 10.XII. м. Гарвів. У пятницю 11.XII. м. Краків. У понеділок 14.XII. м. Краків. 768 23—?

З нагоди „Свята Просвіти" відбудеться в неділю, дня 6. грудня, в льокалі „Міщанського Братства" (Руська 3) для членів Тов-а і впроваджених гостей — відчит д-ра Од. Марітчака. Початок відчиту в год. 12. в полудне. Проситься о численну участь. **В. Гресяк**, голова, **Гр. Ганулям**, секретар.

В суботу дня 5. грудня 1925. відбудеться в салях Тов-а „Беседа" **„Чайний Вечір".** Початок в год. 8. вечір. Вступ за запрошеннями. 902 1—1

З нагоди вінчання Вп. Магдалини Осецької з Вп. Дмитром Костиком в Боршеві зложила на „Рідну Школу" Вп. Марія Хавкевич у Львові 34 зол. — За щедру жертву складає сердечну подяку Головна Управа УПТ. 899

Шкільна анкета Кружка УПТ. ім. Бориса Грінченка у Львові відбудеться в неділю дня 6. грудня ц. р. в год. 4. пополудні в салі Сокола III. при вул. Городоцькій ч. 95 (в подвірю). До ПТ. осіб і представників Інституцій, яким Кружок УПТ. ім. Грінченка вислав запрошення, прохаємо зі своєї сторони безумовно взяти участь в анкеті з огляду на важність справи. — **Головна Управа УПТ.**

Загальні Збори Товариства б. вояків армії У. Н. Р. Управа Товариства б. вояків армії Української Нар. Респ. подає до відома пп. Членів Товариства, що 12. грудня ц. р. в 15 годині в Українській Станиці при м. Калішу в помешканні театру відбудуться треті Загальні Чергові Збори Товариства. Порядок денний: А) Розгляд питання про правність рішення 2-х загальних зборів відносно позбавлення права голосу членів Товариства, що не внесли до 17. серпня членського вкладу і про правність запавших в наслідок цього ухвал. Б) Питання про затвердження Голови Ревізійної Комісі. В) Зачитання проекту внутрішнього статуту Товариства. — **Управа Товариства.**

Дрібні оголошення.

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.

Подяка.

Неумолима смерть перенесла нам, нашого найдорощого сина і брата Левка, уч. VIII. кл. гімн. в Станиславові, в країну вічного щастя. Прибітим тяжким горем складаємо щиро-сердечну подяку за участь у похоронах. Особливо дякуємо Всч. оо. крил. Стековi за провід, Всч. оо. д-рові Фиглю, Всч. о. декан. Янковичу, пиорові ОО. Домініків Пільбацькому, о. Вальницькому, о. Шарамбанову, о. Терешкунові, о. Блажацькому, о. Горятковичу, о. Слипкові і всім прочим Отцям. Дякуємо рівнож за щиро висказані слова над домовиною свого ученика й товариша п. д-рові Кисілевському, уч. Тимчишинові і уч. Фиголеві. Дякуємо за участь п. директорові гімн. д-рові Сабатові й цілому учительському зборові, студентському хорові і всім товаришам і товаришкам нашого найдорощого Левка. Також дякуємо п. Маєрові власт. заведення похорон. за совісне сповнення обовязків послідної прислуги. Дякуємо вкінці всім п. п. Громадянам, що зволили ласкаво прибути та взяти участь в тім сумнім торжестві.

Опечалені родичі: *о. Теофіль і Марія* і сестри *Маргуся, Нюгця, Іванка Турчаковичі.* 900 1—1

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ
Товариства „Українська Захоронка" відбудуться 5. XII. 1925. р. о год. 16·30 в салі „Беседи". 880 2—2 **Виділ.**

За редакцію відповідає: **Василь Мудрий.** Видає Виданича Спілка „Діло". З друкарні Виданичої Спілки „Діло" Львів, Ринок ч. 10.